

MINÄ RAKASTAN SINUA

Rakkauden kaksoiskäskystä

Isä Jan Aartsin alustus Studium Catholicumissa 11.9.2009

Minä rakastan sinua

En varmaankaan pysty analysoimaan rakastamisen luonnetta, siis sitä, mitä rakkaus on ja miten se toimii. Haluan esittää siitä kuitenkin muutamia olennaisia piirteitä/ulottuvuuksia. Psykologisena tapahtumana se on pitkälti samanlainen kuin usko.

Näin Helsingin kaduilla kulkevia busseja, joiden kyljessä lukee: Rakasta vatsaasi. Köyliön pyhiinvaelluksella joku sanoi, että hän rakastaa kävelemistä. Joku meistä varmasti rakastaa kissaansa. En puhu tästä kaikesta vaan ihmisten välisestä rakkaudesta.

Ihmisten välisessä rakkaudessa on erilaisia intensiivisyyden ja tunteiden tasoja ja muotoja. Käyttäytymisen puolelta kaikkein näkyvin ja tunteiden kannalta voimakkain on miehen ja naisen välinen rakkaus. Siitä myös eniten puhutaan, kirjoitetaan ja lauletaan. Vanhempien ja lasten välinen rakkaus on erilainen mutta usein aviorakkautta vielä vahvempi. Ystävien keskinäinen luottamus, turvallisuus ja avoimuus on kolmas rakkauden muoto, mutta sitä yleensä ei kutsuta rakkaudeksi. Se on ystävyys.

Raamatun suosittama lähimmäisenrakkaus ulottuu periaatteessa kaikista ihmisistä kaikkiin ihmisiin tai ehkä paremmin sanottuna jokaisesta ihmisestä jokaiseen mahdolliseen ihmiseen, myös vieraaseen ja jopa viholliseen.

Ihmisten välisessä rakkaudessa on yleensä **kaksi komponenttia**, jotka huomaamme parhaiten miehen ja naisen välisessä rakkaudessa. Siinä on ensiksi **kaipaava/tavoitteleva rakkaus/sinä olet minua varten**. Minä kaipaen sinun läheisyyttäsi. Haluan nähdä sinut, kuulla äänesi, kuulla nimenomaan, että sanot rakastavasi minua. Haluan koskettaa sinua ja haluan, että kosketat minua tai, että kuuntelet minua tai katsot minua. Haluan sinua itseäni varten. Tahdon/haluan, että olet minua varten, että täydennät minua, että teet minut ehjäksi. Olen köyhä ihminen ilman sinua.

Tuntemme tämän ilmiön jo kertomuksesta Adamista. Kaunis puutarha ja kiltit eläimet eivät riittäneet Adamille. Hän tarvitsi toista ihmistä tullakseen onnelliseksi ja hän sai sen naisihmisen muodossa. Tämä oli hänelle kumppanina, apuna hänen yksinäisyyteensä. Heistä tuli pari ja heistä syntyi lapsia.

Tämä tavoitteleva rakkaus on tällaisena minäkeskeinen ja jäisi hyvin itsekkääksi, jos käyttäisin toista ihmistä vain itseni hyväksi. Ihmisten välinen rakkaus ei kuitenkaan yleensä ole pelkästään tavoitteleva, vaan myös **antava/lahjoittava/minä olen sinua varten -rakkaus**. Kun olen löytänyt sinut ja huomannut, että tarvitsen sinua, alan samalla huomata, että sinä et ole vain minua varten, vaan olet itsessäsi persoona/arvokas ihminen. Kaipaava rakkauteni alkaa kasvaa ja kypsyy ja alan välittää sinusta ja olla sinulle

apuna ja tukena. Samalla tavalla kuin minä tarvitsen sinua, sinä tarvitset minua ja minä olen sinua varten. Alan tehdä sitä, mikä on sinulle hyvää, tavoitella sitä, mikä tekee sinut onnelliseksi. Tämä niin sanottu antava tai lahjoittava rakkaus miehen ja naisen välisessä suhteessa ei toimi ilman äsken mainittua kaipaavaa rakkautta. Minä en voi aina vain tavoitella sinun onneasi, jos sinä et samalla tavoittele minun onneani. Jos sinä et välitä minusta, sinulle on vain kiusallista, jos minä jatkuvasti annan sinulle suukkoja ja lahjoja. Toisin sanoen: sinä et voi olla onnellinen minun kanssani, jos minä en ole onnellinen sinun kanssasi. Sinun onnesi on minun onneni ja minun onneni on sinun onnesi. Tavoitteleva ja lahjoittava rakkaus menevät käsi kädessä; jos hyvin käy, peittävät ne toisensa.

Nämä kaksi komponenttia ovat omalla tavallaan myös läsnä vanhempien ja lasten sekä ystävien välisessä rakkaudessa.

Pyyteetön rakkaus

Kristinuskossa puhutaan usein pyyteettömästä rakkaudesta. Minä ajattelen ja tavoittelen ainoastaan sinun onneasi/sinun hyväksi ja sinun takiasi unohdan tai panen syrjään omia tarpeitani, jopa omia oikeuksiani. Jeesuksen vuorisäärnässä Luukkaan evankeliumissa suositellaan pyyteetöntä rakkautta – ajatella ja tehdä sitä, mikä on toiselle hyvää panemalla syrjään omia tarpeita ja oikeuksia (vrt. Luukas 6,27ss).

Pyyteetön rakkaus on varmasti mahdollinen, mutta rakkaus ei voi aina olla pyyteetöntä eikä se ole edes toivottavaa. Ihminen ei voi aina vain antaa rakkautta, hänen pitää myös saada sitä, sanoo paavi rakkauden ensyklikassaan.

Pyyteettömänä rakkautena voimme pitää Laupiaan samarialaisen antamaa apua ventovieraalle matkustajalle. Hän ei tavoitellut muuta kuin avun tarpeessa olevan ihmisen hyvää. Jeesus asettaa hänet lähimmäisenrakkauden esikuvaksi. Se ei kuitenkaan merkitse, että meidän pitää aina pyrkiä pyyteettömään rakkauteen. Se olisi sietämätöntä: Sinä vain haluat tehdä minulle hyvää, mutta et kaipaa koskaan minun vastarakkauttani/kiitostani. Kehitysapua joskus moimitaan tästä.

Uhrautuva rakkaus

Hyvin usein huomaamme, että ihmiset uhrautuvat toistensa hyväksi, esimerkiksi aviopuoliso miehensä/vaimonsa hyväksi, vanhemmat lastensa hyväksi, pappi seurakuntansa hyväksi, sairaanhoitaja potilaansa hyväksi. Se on uhrautuva rakkautta mutta ei välttämättä pyyteetöntä. Vaikka pohjimmaltaan he tavoittelevat vain toisen hyvää, heistä on myös hauskaa ja he toivovatkin saavansa vastarakkautta kuten kiitollisuutta, ystävällisen katseen, lämpimän käden, pullon viiniä.

Tunnen miehen, jonka vaimo piti viedä hoitokotiin, koska kärsi Alzheimerin taudista. Kuusi ja puoli vuotta mies meni joka iltapäivä pariksi tunniksi sairaalaan istumaan vaimonsa viereen. Yhdessä he söivät omenan ja kiwin. Tällaisia tarinoita olen kuullut useinkin. Vielä äskettäin puhuin erään miehen kanssa, joka meni joka päivä kaksi kertaa päivässä katsomaan dementoituvaa vaimoaan sairaalaan. ”Katson, että hänellä on siihen oikeus”, mies sanoi. Tämä kaikki on uhrautuva rakkautta, mutta se ei ole – ymmärtääkseni – vielä pyyteetöntä rakkautta. Jos me katsomme ihmiselämää kokonaisuutena, mies ja nainen ovat avioliiton solmimisen yhteydessä luvanneet toisilleen keskinäistä rakkautta ja

kunnioitusta ja tästä näkökulmasta tuo kunnioitettava ja jopa urhoollinen uskollisuus huonoina päivinä kuuluu oikeastaan asiaan.

Tuhlaajapojan isä

Tuhlaajapoika ei tavoitellut isänsä onnea vaan omaa etuaan, kun hän päätti palata kotiin. Siellä hän ainakin saisi ruoan ja katon pään päällä. Isä taas tuli hyvin onnelliseksi, kun poikasi palasi kotiin. Hän ei lausunut moitteen sanaakaan, vaan järjesti suuret juhlat. Isä ei tavoitellut omaa onneaan, vaan poikansa onnea/hyvää. Se oli samalla kuitenkin myös hänen oma onnensa. Isän onni oli poikansa onni/hyvinvointi/pelastus. Tässä isän rakkaudessa tavoitteleva rakkaus ja lahjoittava rakkaus peittävät toisensa/ovat yksi ja sama asia. Ei voi sanoa, että isän rakkaus oli pyyteetön. Isä nimittäin kaipasi pojan paluuta. Hän kaipasi sitä nimenomaan poikansa hyvää varten. Hänen poikansa hyvä oli hänelle hyvä. Näin on tietysti aina, kun vanhemmat ja lapset tai aviopuolisot tekevät riidan jälkeen sovinnon toistensa kanssa.

Näin kerrotaan myös Jumalasta. Tuhlaajapojan isää voidaankin pitää kuvana Jumalasta. Jumala rakastaa ihmisiä niin paljon, että antaa ainokaisen pojan heidän puolestaan. Mutta samalla hän kaipaa ihmisten kiintymystä/rakkautta itseensä. Hän toivoo kipeästi, että ihmiset tulisivat kotiin hänen luokseen. Se on Jumalan suurin ilo. Pitää sanoa, että Jumalan rakkaus on tavoittelevaa rakkautta, koska hän etsii ihmisiä itselleen, omalle kunnialleen tai rakkautensa tyydyttämiseen. Mutta Jumala tietää (kuten tuhlaajapojan isä tiesi), että ihmisten suurin onni (vaikka he itse sitä usein eivät tajua) on siinä, että he löytävät kotinsa hänen luonaan. Ihmisten onni on hänen onnensa ja vastaavasti hänen onnensa on ihmisten onni. Tavoitteleva ja lahjoittava rakkaus ovat Jumalan kohdalla sama asia. Minusta Jumalan rakkaus ei ole pyyteetön.

Puhdas rakkaus

Voin ostaa sinulle kaulakorun ja sen kanssa olet entistä kauniimpi. Toiset ihmiset ihailevat sinua ja sen takia olen vielä entistä ylpeämpi sinusta. Olen ostanut tuon korun oikeastaan itselleni, tyydyttämään omaa ylpeyttäni. Olen ostanut sinulle pullon hyvää viiniä siinä toivossa, että joisit sitä mielelläsi ja pehmentäisit samalla mieltäsi ja nojaisit kauniin pääsi olkapäähäni. Yksi ja sama teko voi olla joko hyvin pyyteetön (vain sinua varten) tai myös hyvin itsekäs (loppujen lopuksi itseäni varten). Filosofit ovat väitelleet tästä jo Platonista lähtien.

Nykypäivänä?

Luulen havaitsevani, että nykypäivinä ihmiset kasvatetaan siihen, että he ovat itse itselleen riittäväisiä. Kun minä rakastan sinua, minun pitää tehdä itsessäni ja ympärilläni tilaa sinulle, jotta sinä voisit myös rakastaa minua so. olla minua varten/olla minulle apuna/täydentää minua. Koska olen tyytyväinen itseeni, jopa riittäväinen itselleni, en halua tarvita sinua, tai tarvitsen sinua vain rajallisella tavalla, tiettyjä tehtäviä varten. Tarvitsen sinua vain, kun menen ulos syömään, jotta en olisi yksin. Tarvitsen sinua, kun menen nukkumaan tai kun haluan, että peset selkäni. Mutta en tahdo tehdä itseäni riippuvaiseksi sinusta sillä tavalla, että olisin ilman sinua onneton tai kömpelö. Toisen ihmisen rakkaus häiritsee minun itsenäisyyttäni. Siis: Minun pitää antaa toisen/toisten rakastaa itseäni.

Pelkään, että nykypäivinä ihminen ei halua tehdä itseään riippuvaiseksi toisesta ihmisestä eikä sen takia sitoutua toiseen ihmiseen tai antaa toisen sitoa häntä itseensä. Ihmisellä on jo kaikki ja hän saa tehdä kaiken, mutta hän jää yksin ”tietokoneensa kanssa”.

Rakkaus/Agape

I. RAKKAUDEN KAKSOISKÄSKY

”Rakasta Herraa, sinun Jumalaasi, koko sydäimestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”.

1. Rakkauden kaksoiskäsky ei ole uutta Jeesuksen tuomaa käskyä/opetusta, vaan Vanhan testamentin = juutalaisten kulttuurin käsky tai opetus.

Rakkauden kaksoiskäsky

5 Mooses 6:4-5 = Rakkaus Jumalaan

3 Mooses 19:18 = Rakkaus lähimmäisiin

Matteus 22:34-40

Markus 12:28-34

Luukas 10:25-28 (+ 29-36 = kuka on lähimmäiseni?)

Vrt. 1 Johannes 4:19-21 (+ 5:1-2)

Kymmenen käskyä

2 Mooses 20:1-17

5 Mooses 5: 6-21

2. Jeesus ei tuonut tässä suhteessa varsinaista uutta oppia, vaan uusi vanhaa käskyä omalla persoonallaan ja esimerkillään. Jeesus rakasti Jumalaa yli kaiken koko sielustaan, mielestään ja tahdollaan. ”Rakkaus Jumalaan” merkitsi hänelle ennen kaikkea luottamusta/antautumista Isään ja ”yli kaiken” merkitsi jopa ”yli itsensä”. Jumala/Isä oli tärkeämpi/isompi kuin hän itse.

3. Jeesus ei opettanut myöskään uutta lähimmäisenrakkautta . Vanha käsky ’rakasta lähimmäistäsi kuten itseäsi’ jää kristinuskossa voimaan. Jaakob kutsuu sitä kuningaskäskyksi. Omalla persoonallaan ja omassa elämässään Jeesus osoitti kuitenkin, mitä ’kuin itseään’ merkitsee tai voi merkitä. Rakkaus lähimmäisiin merkitsi hänelle, että lähimmäinen/lähimmäiset ovat häntä itseään tärkeämpiä/ arvokkaampia. Hän myös sanoo sen: Suurempaa rakkautta ei ole kenelläkään kuin hänellä, joka antaa henkensä ystävänsä puolesta. Uusi testamentti tulkitsee hänen kuolemaansa juuri näin: Hän vuodatti verensä monien = kaikkien puolesta.

Tämä jää kristinuskossa voimaan: Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne, kuten minä olen rakastanut teitä. Tai Johanneksen ensimmäisen kirjeen mukaan: ”*Siitä olemme oppineet tuntemaan rakkauden, että Jeesus antoi henkensä meidän puolestamme. Samoin olemme me velvolliset panemaan henkemme alttiiksi veljiemme puolesta*” (1 Joh. 3,16). Monet ihmiset/kristityt tekevät sen päivittäin palvellen lähimmäisiään uskollisesti ja urhoollisesti. Monet äidit tekevät näin ja monet isät.

4. Vanha käsky on uusittu siten, että meidän tulee rakastaa Jumalaa lapsen tavoin Jeesuksen esimerkin mukaan ja lähimmäisiä niin kuin hän on rakastanut heitä eli antamalla henkemme/elämämme, voimamme heidän puolestaan. Marttyyrit (esim. pyhä Henrik) ovat sen tehneet. He ovat sen tehneet Jumalan tähden, monet samalla lähimmäistensä tähden so. palvelustyössä lähimmäistensä hyväksi. Me teemme/yritämme tehdä sen päivittäin osoittamalla kunnioitusta, tukea, hyväntahtoisuutta lähellä ja kaukana oleville lähimmäisillemme.

II. RAKKAUS JUMALAAAN

1. Ensimmäinen käsky sanoo, että meidän tulee rakastaa Jumalaa yli kaiken koko sydämeistämme, sielustamme ja kaikista voimistamme. Kun haluan tietää, mitä tämä merkitsee, katson Jeesusta. Olen varma, että hän rakasti Jumalaa koko sydämeistään. Neljässä evankeliumissa sanotaan kuitenkin vain yhden kerran, että Jeesus rakastaa Isäänsä (Joh. 14,31). Tästä opin jo ensimmäisen asian: Tämä rakkaus ei ole sanojen vaan tekojen asia.

2. Jeesus rakasti Jumalaa kuten lapsi/poika rakastaa Isäänsä/äitiään. Hän otti koko elämänsä vastaan Isän hänelle antamana lahjana; rukoillen hän puhui Isänsä kanssa; Isä oli mieltynyt häneen ja tahtoi hänelle pelkästään hyvää. Sen takia Jeesus halusi tehdä, kuten Isä tekee, ajatella Isän ajatuksilla, toimia Isän rakkaudella ja välittää lähimmäisilleen (koko maailmalle!) Isän laupeuden. Jeesuksen perusasenne ilmaistaan Uudessa testamentissa (esim. Hepr. 10,5-10) psalmista 40 lainatulla sanalla: Katso minä tulen tekemään sinun tahtosi, Isä.

3. Meidän rakkautemme Jumalaan on niin ikään kuin lapsen rakkaus/luottamus Isään. Kun Jeesus opetti opetuslapsiaan rukoilemaan Isä meidän -rukousta, hän opetti heitä kutsumaan Jumalaa Isäksi. Myöhemmin Uuden testamentin kirjoituksissa korostetaan, että meidät on korotettu lapsen asemaan suhteessamme Jumalaan ja että olemme todella Jumalan lapsia, kuten seuraavista sitaateista ilmenee: ”*Kaikille, jotka ottivat hänet vastaan, hän antoi voiman tulla Jumalan lapsiksi, kaikille, jotka uskovat häneen*” (Joh. 1:12). Johanneksen ensimmäinen kirje toistaa tämän opin näillä sanoilla: ”*Katsokaa, kuinka suurta rakkautta Isä on meille osoittanut: Me olemme saaneet Jumalan lapsen nimen, ja hänen lapsensa me myös olemme*” (1 Joh.3:1).

Apostoli Paavali opettaa ihan samaa, kun hän sanoo: ”*Te kaikki olette Jumalan lapsia, kun uskotte Jeesukseen Kristukseen*” (Gal.3:26). Ja edelleen: ”*...Jumala lähetti Poikansa...että me pääsisimme lapsen asemaan. Ja koska tekin olette lapsia, hän on*

lähettänyt meidän kaikkien sydämiin Poikansa Hengen, joka huutaa 'Abba! Isä!' (Gal. 4:5-6).
Ja uudelleen: *"Rakkaudessaan hän (=Jumala) näki hyväksi jo edeltä määrätä meidät yhteyteensä, omiksi lapsikseen, Jeesuksen Kristuksen tähden"* (Ef. 1:5).

Meidän lapsena olemisemme Jumalan edessä on Pyhän Kolminaisuuden työ meissä ja se on rakkaudemme ja luottamuksemme perusta. Kristittynä oleminen ei ole monimutkainen asia. Se on niin yksinkertaista kuin osata sydämestä rukoilla Jeesuksen kanssa Isä meidän -rukous.

4. Jumalan rakastamisessa ei ole kysymys hienoista tunteista (saa niitäkin olla!), vaan siitä, että asetamme itsemme Jumalan puolelle, että identifikoimme hänen kanssaan ja annamme hänen identifikoida itsemme kanssa. Se vie meidät siihen, että kannamme samoja huolia kuin Jumala ja että otamme hänen kehotuksensa vaarin. Edelleen se tarkoittaa sitä, että teemme niin kuin Kristus teki tai - apostoli Paavalin sanojen mukaan - että pukeudumme Kristukseen.

Rakkaus Jumalaan merkitsee myös, että olemme mustasukaisia Jumalan kunniaa. Toisin sanoen emme kestä sitä, että Jumalan kunniaa loukataan, siis sitä että itse loukkaamme tai että toiset loukkaavat sanoin tai teoin Jumalaa, hänen ihmisiään tai hänen luomakuntaansa.

Rakkauteemme Jumalaan sisältyy olennaisesti Jumalan kunnioittaminen eli Jumalan tunnustaminen Jumalana ja Herrana ja se taas näkyy lain ja käskyjen noudattamisessa. Erityisesti apostoli Johannes korostaa sekä evankeliumissaan että ensimmäisessä kirjeessään, että hän, joka rakastaa Jumalaa, tekee niin kuin Jumala sanoo: *"Sitähän Jumalan rakastaminen on, että pidämme hänen käskynsä"* (1 Joh. 5:3). Näitä käskyjä ei noudateta orjallisesti tai kirjaimen mukaan, vaan luottamuksellisesta rakkaudesta ja hengen mukaan. Rakkaudemme Jumalaan toteutuu varsinkin oikeudenmukaisuudessa ja rakkaudessa lähimmäisiin.

5. Kristuksen seuraaminen

On tärkeää huomata, että Jumalan kunnioittaminen ja rakastaminen tapahtuvat Kristuksen seuraamisessa, muuten joutuisimme vaaraan siirtää oman käsityksemme oikeudenmukaisuudesta, rakkaudesta ja laupeudesta Jumalan hartioille eli että projektoisimme oman ihmiskäsityksemme Jumalaan ja siitä käsin sitten sanoisimme, että meidän tulee olla/toimia yhtä oikeudenmukaisesti, rakastavasti ja laupiaasti/anteeksiantavasti kuin Jumala. Kristinuskossa me näemme Jumalan Jeesuksen hahmossa ja yritämme elää Kristuksen tavoin Pyhän Hengen voimasta.

III. RAKKAUS LÄHIMMÄISIIN

”...ja rakasta lähimmäistäsi kuin itseäsi” Älä tee toiselle, mitä et halua toisen tekevän sinulle

1. Käskyt

Rakastamme lähimmäistämme ennen kaikkea noudattamalla käskyjä, siis suuria käskyjä, että vanhemmat ja lapset rakastavat ja kunnioittavat toisiaan (4. käsky), ettei saa viedä toiselta hänen henkeään eikä siis myöskään hänen mainettaan tai kunniaansa tai tehdä hänen elämänsä jollakin toisella tavalla vaikeaksi (5. käsky), että pitää olla rehellinen eikä saa varastaa toisten omaisuutta ((7. ja 8. käsky), että pitää kunnioittaa omaa ja toisten ihmisten avioliittoa (6. ja 9. käsky). On paljon muitakin suuria arvoja, joita ei ole suoraan mainittu kymmenessä käskyssä, mutta jotka kuuluvat sittenkin ihmisen perusvelvollisuuksiin ja vaativat yleistä kunnioitusta yhteiskunnassa, esimerkiksi ettei vierasta saa kohdella kehnosti, että ”leskien ja orpojen” eli heikkojen oikeuksia pitää puolustaa, että – kun autat jotakuta – ei pidä aina pyytää vastapalvelua, että pitää saada luottaa siihen, että lainattu tavara palautetaan jne. Klassinen esimerkki on, että kuuroille ei saa kiroilla eikä sokean tielle aseta kompastuskiviä (2 Mooses 22,20-26). Lähimmäisen rakkautta harjoittelet ennen kaikkea noudattamalla näitä perusohjeita (vrt. 2 Joh. 4-6; 1 Joh. 5,3-; Joh. 15,9-11). Sen päälle tulee sitten vielä kaikki muu hyvän tekeminen, mikä voi ulottua henkensä antamiseen tois(t)en hyväksi.

2. Hyveet

Apostoli Paavalin kirjeissä lähimmäisenrakkaus toteutuu parhaiten, kun hyveet ohjaavat ihmisten yhteiselämää, hyveet kuten hyväntahtoisuus, anteeksiantamisen valmius, kärsivällisyys, rehellisyys, rohkeus, viisaus jne. (vrt. esim. Kol. 3,12-17).

3. Vuorisaarna

Vuorisaarna pidetään ohjenuorena kristityn elämälle, kristinuskon eettisenä peruslakina. Matteuksen evankeliumissa (Matteus 5) lähtökohta on lain noudattaminen. Jeesus tulkitsee perinteistä lakia (kymmenen käskyä) ei kirjaimen vaan sen sisäisen merkityksen pohjalta, kun hän sanoo: Teille on sanottu (Moosesen, profeettojen ja kansan opettajien välityksellä): Älä tapa. Mutta minä sanon teille: Älä kutsu lähimmäistäsi hölmöksi tai hulluksi eli älä loukkaa, vahingoita tai halveksi häntä. Teille on sanottu: Älä riko avioliittoa, mutta minä sanon, älä katso naista tai miestä himoiten. Älä vannoa vaan teidän kyllä olkoon kyllä ja teidän ei olkoon ei. Jne. Käskyt suojelevat ihmisten perusoikeudet.

Sekä Matteuksen että Luukkaan vuorisaarnassa (Mt. 5,38-48: Lk. 6,17-38) on toinenkin näkökulma, jossa korostetaan, että suhtautumisessamme toisiin ihmisiin meidän tulee ajatella sitä, mikä on hyvää toiselle/lähimmäiselle. Siinä Jeesus sanoo: Kun joku kysyy sinua lähtemään kanssaan kävelemään puoli tuntia, lähde kävelemään kokonainen tunti (ts. kun joku on yksinäinen ja etsii sinun seuraasi, ajattele silloin hänen tarpeitaan ja vietä runsaasti aikaa hänen kanssaan). Kun joku pyytää takkisi, anna hänelle myös paitasi (ts. ajattele hänen tarpeitaan etkä sitä, että joudut luopumaan hienosta paidastasi). Älä rakasta vain sukulaisia ja ystäviä, vaan myös vihollisia. Siis: Ajattele toisen parasta; tee mikä on

hänelle hyvää. Älä ajattele vain omaa etua, omia tarpeita tai oikeuksia, vaan ajattele mieluummin sitä, mikä on toiselle hyvä ja tarpeellinen. Ilmaisun 'Rakasta vihollisia' ei tarvitse tarkoittaa, että minun pitää halata häntä, vaan että minun täytyy myös hänen kohdallaan ajatella sitä, mikä on hänelle parasta. Se paras hänen ja samalla muiden ihmisten kohdalla voi olla, että ilmiannan hänet poliisille, kun taas toisissa olosuhteissa voisin ehkä auttaa häntä pakenemaan poliisia, vaikka hän onkin tehnyt minulle pahaa. .

Vuorisaarnaa on hyvä lukea siinä mainitun lauseen pohjalta: Olkaa armahtavaisia kuten teidän taivaallinen Isä on armahtavainen (Lk. 6,36). Kaiken lähimmäisenrakkauden lähtökohta on se, että olemme taivaan Isän lapsia ja että sen takia haluamme tehdä niin kuin Isä tekee. Kun olemme tietoisia omasta arvostamme Isän lapsina, olemme tietoisia myös omasta kutsumustamme/tehtävästämme/velvollisuudestamme. Emme tietenkään ole niin täydellisiä, armahtavaisia tai pyhiä kuin Isä, mutta haluamme kyllä kulkea lapsen tietä ja yrittää tehdä kuten Isä tekee. Apostoli Paavali sanoo oikeastaan saman: ”Pitäkää Jumalaa esikuvananne, olettehan hänen rakkaita lapsiaan. Rakkaus ohjatkoon elämääne, onhan Kristuskin rakastanut meitä ja antanut meidän tähtemme itsensä lahjaksi ...” (Ef. 5,1-2). Ja toisessa kohdassa: ”Olkoon teissä se mieli, joka oli myös Jeesuksessa Kristuksessa” (Filippiläiskirje)

4. Uusi käsky

Keskellä vuorisaarnaa löytyy kultainen sääntö Jeesuksen sanomana: ”Niin kuin te tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te heille” (Mt. 7,12; Lk. 6,31). Sisällöltään se on sama kuin lähimmäisenrakkauden käsky: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”. Jeesus on elämässään ja toiminnassaan täyttänyt tätä käskyä siten, että hän kulki rakkauden tietä loppuun asti ja antoi henkensä lähimmäistensä puolesta. Elämänsä lopussa hän sanoo opetuslapsilleen: Uuden käskyn minä annan teille, että te rakastatte toisianne, kuten minä olen rakastanut teitä. Ts. niin kuin minä olen täyttänyt lähimmäisenrakkauden käskyn, tehkää te samoin. Käytännössä se merkitsee sitä, että lähimmäisenrakkaudelle ei voi enää asettaa rajoja. Johannes sanoo sen ensimmäisessä kirjeessään selvästi: ”*Siitä olemme oppineet tuntemaan rakkauden, että Jeesus antoi henkensä meidän puolestamme. Samoin olemme me velvolliset panemaan henkemme alttiiksi veljiemme puolesta*” (1 Joh. 3,16).

Kristuksen seuraamisessa/kristinuskossa sääntö tai käsky 'rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi' tarkoittaa siis sitä, että teemme sen niin kuin Jeesus sen teki, että siis asetamme toisen etusijalle/itseämme edelle, ja että kysymme toiminnassamme aina, mikä on sinulle/toiselle hyvä. En itse ole lähimmäisen rakkauden mitta, eikä se, mikä minulle olisi hauskaa tai hyödyllistä, vaan toisen hyvä tai tarve on se mitta. Jeesus itse teki näin. Ei hänen oma etunsa/oma henkensä ollut hänelle tärkein, vaan ihmisten hyvä/tarve. Näin ainakin asiat meille esitetään pyhissä kirjoituksissa.

Jeesuksen antama uusi käsky ei peruuta vanhaa sääntöä, että meidän tulee rakastaa lähimmäistä niin kuin itseämme, vaan se opastaa meitä täyttämään sen käskyn niin kuin hän on sen täyttänyt, hän joka antoi henkensä lampaittensa puolesta.

5. Rakkaus ja oikeudenmukaisuus

Tunnumme kaikki ulkoa tietyt Uuden testamentin kertomukset, lauseet tai sanat, jotka puhuvat rakkaudesta ja laupeudesta. Tunnumme esimerkiksi lähes sanatarkasti ulkoa rakkauden kaksoiskäskyn, tunnumme kertomuksen tuhlaajapojan isän rakkaudesta sekä Jeesuksen sanan ”Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne, niin kuin minä olen teitä rakastanut”. Armahtavaisuutta tai laupeutta taas opetetaan meille vertauksella laupiaasta samarialaisesta sekä Jeesuksen sanalla, että tulee antaa anteeksi seitsemänkymmentä kertaa seitsemän kertaa eli loppumattomiin. Yhtä selvää opetusta oikeudenmukaisuudesta emme Uudesta testamentista löydä. Mieleemme tulee pikemminkin epäoikeudenmukaisilta vaikuttavia esimerkkejä, kuten vertaus kymmenestä neitsyestä, väärästä taloudenhoitajasta tai yhdentoista tunnin työntekijöiden palkasta. Muistamme myös, että vuorisaarna kehottaa meitä pikemminkin luopumaan omista oikeuksistamme toisten hyväksi kuin puolustamaan niitä. Ja kuitenkin rakkauden ja laupeuden sanoma edellyttää oikeudenmukaisuutta, perustuu siihen ja täydentää sitä. Se, että kaikessa, mitä teemme tai jätämme tekemättä, meidän tulee aina myös ajatella toisten/lähimmäisten hyvää, ei merkitse sitä, että sääntö ”...kuten itseäsi” olisi peruutettu. Rakkaus perustuu oikeudenmukaisuuteen.

Kaikki, minkä te tahdotte ihmisen tekevän teille...

Voimme lähestyä rakkauden ja oikeudenmukaisuuden kysymystä kultaisen säännön näkökulmalta, joka sanoo: Älä tee toiselle, mitä et tahdo toisen tekevän sinulle. Uudessa testamentissa se esiintyy myönteisessä muodossa Jeesuksen sanana: "Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille". Jeesus lisää siihen, kuten hän teki myös kaksoiskäskyn yhteydessä ja kuten myös apostoli Paavali myöhemmin teki, että se on kaikki laki ja profeetat (Mt. 7,12). Se sopii yhteen filosofisen määritelmän kanssa, että oikeudenmukaisuus antaa kullekin, mikä hänelle kuuluu. Toisen ihmisen oikeudet eli se mikä hänelle kuuluu, ovat minun oikeudenmukaisuuteni ohje ja mitta. Saan myös olettaa ja jopa vaatia, että minun oikeuteni ovat toisen ihmisen oikeudenmukaisuuden ohje ja mitta, että toinen siis myöntää minulle, mitä minä myönnän hänelle.

Oikeudenmukaisuus perustuu siihen, että ihminen on luotu yksilöksi. Jumala tahtoo, että minä olen minä ja että sinä olet sinä. Olemme molemmat ainutlaatuisia ihmisiä. Kenelläkään ole samaa sormenjälkeä kuin minulla on. Mutta jos jo minun peukaloni on ihan ainutlaatuinen, niin sitä enemmän vielä minun kasvoni, minun ajatukseni, minun tunteeni ja myös minun uskoni. Ei kukaan ajattele, tunne eikä usko niin kuin minä. Olemme yksilöllisiä ihmisiä ja se on Jumalan luomus, Jumalan lahja.

Kukin meistä on Jumalan luoma ja tahtoma sekä Jumalan uudelleen synnyttämä ja pelastama ihminen. Sellaisenaan hänen tulee kunnioittaa ja rakastaa itseään sekä kehittää omaa yksilöllisyyttään. Hän saa puolustautua niitä vastaan, jotka tahtovat riistää häneltä hänen henkensä, vapautensa ja yksilöllisyytensä. Samanaikaisesti hänen tulee kunnioittaa toisen ihmisen oikeuksia, hänen yksilöllisyyttään ja ainutlaatuisuuttaan. Hänelläkin on oikeus olla ihminen, vaikka olisikin vain heikosti kehittynyt. Tähän ihmiskäsitykseen perustuu yhteiskunnan oikeudenlaitos.

Tämä yksilöllisyys tai individuaalisuus on ihmisen olemuksen olennainen puoli. Siihen liittyy kuitenkin välittömästi, että olen ihminen toisen ihmisen tai toisten ihmisten kanssa sekä toista ihmistä tai toisia ihmisiä varten. Minun yksilöllisyyteni ei ole sitä varten, että säilyttäisin sitä koskemattomana itselläni, vaan että jakaisin sitä vapaudessa toisten kanssa. Olen eniten itseni, missä voin jakaa itseni toisen/toisten kanssa. Kaikki tietävät tämän. Ihminen on onnellinen, kun hän rakastuu ja rakastaa. Jo Aatami tarvitsi toista ihmistä voidakseen olla oma itsensä.

Avioliittokaavassa tämä sanotaan oikein kauniisti. Siinä kysytään: Tahdotko sinä kunnioittaa ja rakastaa sitä toista ihmistä hyvinä ja pahoina päivinä elämän loppuun asti. Kunnioittaminen on tässä yhtä tärkeä kuin rakastaminen. Rakkaus on vain mahdollista, missä myös kunnioitetaan, missä tunnustetaan että toinen on olemassa yksilöllisenä ihmisenä. Jos en kunnioita sitä toista ihmistä, en voi myöskään rakastaa häntä. Silloin käytän häntä kuin esinettä, jolloin hänen yksilöllisyytensä häviää. Hänen arvonsa on silloin enää "olla minua varten", mutta hänessä on itseisarvo eikä hänen olemuksensa voi ainoastaan olla "olla minua varten". Se merkitsisi orjuutta.

Paavi Johannes Paavali II sanoo tämän kaiken kirjassaan ”Uskalla toivoa” näin: Evankeliumi vahvistaa täydellisimmässä muodossa ihmispersoonan kaikki oikeudet (175). Ihminen on ainoa luomus, joka itsensä tähden on Jumalan tahtoma. Ja tämä itsensä tähden oleva ihminen löytää itsensä kokonaan vain, jos hän lahjoittaa itsensä pois. Jos ihminen ei pidä tehtävänänsä tulla lahjaksi toisille, hänen vapautensa muuttuu vaaralliseksi, sillä hän alkaa käyttää toisia itsekkäästi (s.179-180). Tämä onkin evankeliumin opetus: Jos joku tahtoo pitää elämänsä vain itsellään, hän menettää sen, mutta jos hän on valmis luopumaan siitä, antamaan sen pois, kuluttamaan sitä, silloin hän elää.

Tämä ei ole paradoksi. Ei ole näin, että ihminen on toisaalta yksilö ja toisaalta lahja toisille, vaan yksilönä hän on lahja toisille. Keskinäinen kunnioitus ja keskinäinen rakkaus eivät ole vastakkaisia käsitteitä vaan edellyttävät ja täydentävät toisiaan..

Raamatun näkökulmalta

Vanha testamentti korostaa varsinkin oikeudenmukaisuutta = tehdä oikeaa toiselle. Siitä löytyy Vanhassa testamentissa lukuisia esimerkkejä, joista lainaan yhden. Psalmissa 82 rukoilija pyytää, että Jumala saattaisi oikeuden kunniaan maan päällä ja Jumala vaatiikin, että ihmisten oikeuksia, varsinkin sorrettujen kunnioitetaan:

*Jumala astuu esiin jumalien (=pienien ihmisjumalien) kokouksessa
ja julistaa heille tuomionsa:
Kuinka kauan te poljette oikeutta
ja pidätte väärintekijöiden puolta?
Puolustakaa orpoja ja onnettomia,
huolehtikaa köyhistä ja kurjista.
Pelastakaa heikot ja vähäväkiset,
vapauttakaa heidät sortajien käsistä.
Te ette tiedä ettekä ymmärrä mitään,
te harhaillette pimeässä,
ja maan perustukset järkkyvät.*

*Kuulkaa! Vaikka olette jumalia,
kaikki tyynni Korkeimman poikia,
te kuollette niin kuin ihminen kuolee,
sorrutte kuin vallasta syösty ruhtinas”*

Tämä teksti puhuu monien muiden tekstien nimissä.

Herran tunteminen/tunnustaminen, minkä heprean kielessä voi samastaa Herran rakastamiseen, on oikeudenmukaisten olosuhteiden luominen ihmisten kesken, nimenomaan köyhien oikeuksien tunnustaminen. Jos köyhien oikeuksia ei tunnusteta, ei myöskään tiedetä, kuka on Jumala. Oikein kuvaava on Jeremias 22:13-16: Hän/ihminen/kuningas, joka tuntee (tunnustaa, kunnioittaa, rakastaa) Jumalan, tekee oikeutta kansalle. Vastaavasti saa kansa, joka tekee oikein sorretuille, nähdä Jumalan (Jesaja 58).

Uusi testamentti korostaa erityisesti rakkautta = tehdä hyvää toiselle. Sekä opetuksessaan (vuorisaarna), toiminnassaan ja elämän antamisessaan Jeesus asettaa toisen hyvän etusijalle/oman hyvän edelle ja kehottaa meitä samaan: ”Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne niin kuin minä olet rakastanut teitä”. Silloinkin oikeudenmukaisuus pysyy rakkauden pohjana. Rakkaus ei peruuta oikeudenmukaisuutta vaan täydentää sitä.

Rakkaus voi toteutua tuhansin eri tavoin, joista avioliiton rakkaus on varmasti kaikkein selvin ja yleisin muoto. Mutta kaikkialla, missä on keskinäinen rakkaus, pitää olla myös keskinäinen kunnioitus. Apostoli Paavali kehottaa roomalaisia: ”toinen toisenne kunnioittamisessa kilpailee keskenämme” (Room.12:10. vanha käännös). Tiedämme, että keskinäinen kunnioitus ja rakkaus eivät aina onnistu. Siinä tarvitaan kasvatusta ja kasvua, ja siinä tarvitaan myös hyvin paljon laupeutta. Näin kulkevat käsi kädessä aina nämä kolme: Oikeudenmukaisuus eli ihmisten keskinäinen kunnioitus, rakkaus eli itsensä poislahjoittaminen, ja laupeus eli anteeksiantaminen seitsemänkymmentä kertaa seitsemän kertaa.

Oikeudenmukaisuuden, rakkauden ja laupeuden vaatimus on kaiverrettu viimeisen tuomion sanoihin:

Minun oli nälkä, ja te annoitte minulle ruokaa.

Minun oli jano, ja te annoitte minulle juotavaa.

Minä olin koditon, ja te otitte minut luoksenne.

Minä olin alasti, ja te vaatetitte minut.

Minä olin sairas, ja te kävitte minua katsomassa.

Minä olin vankilassa, ja te tulitte minun luokseni.